

TEOLLISUUSYMPÄRISTÖT TUTKIMUKSEN KOHTEENA

Kolmekymmentä vuotta sitten kokoontui joukko teollisuusarkeologeja Ironbridgen Englantiin. Tuosta konferenssista sai alkunsa TICCIH (*The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage*). Samoihin aikoihin havahduttiin Suomessakin katsomaan tehtaita tai pikemminkin tyhjentyneitä tehtaita uusin silmin. 1970-luvun puolivälissä kirjoitettiin ammattilehdissä tuotantoelämän arkkitehtuurista ja teollisesta ympäristöstä. Tampereen verkatehtaan purkujupakka toi asian kahvipöytien ääreen. Tie on ollut pitkä eikä suinkaan loppuun kuljettu, mutta pikkuhiljaa on teollisuusrakennuksista alkanut tulla osa kulttuuriympäristöämme. Monta kulttuuriperinnön kannalta arvokasta kohdetta on purettu ja palasia historiasta on näin kadonnut. Joissakin tapauksissa purkukohde on ehditty hätäisesti inventoida ja siirtää se dokumentteina arkistoihin. Valitettavan usein jäljelle on jäänyt vain kasa rakennusjätettä.

Teollisuusperintö käsittää teollisuuden jälkeensä jättämät todisteet ja muistot niin rakennuksiin, ympäristöön, tuotantotekniikkaan kuin työprosesseihin, työntekoon ja työläisten elämänsäkin liittyen. Rakennukset ja niiden kohtalo ovat kuitenkin puhuttaneet eniten johtuen niiden pääomasidonnaisuudesta. Britanniassa puhutaan yhä teollisuusarkeologiasta (*industrial archaeology*), joka liittyy pääasiassa rakennuksiin ja niiden uudiskäyttöön. Rakennetusta ympäristöstä puhuttaessa Suomeenkin on omaksuttu Ruotsin välityksellä brittiläinen terminologia, työtavat ja mallit.

Ruotsissa on jo joitakin vuosia sitten otettu käyttöön uusi laajasisältöinen termi *industri-sambällets kulturarv*, joka pyrkii korvaamaan aiemmat suppeammat käsitteet, kuten *industri-minnen*, *det industrihistoriska arvet ja industriarv*. Terminologisista kysymyksistä keskustellaan yhä vilkkaasti. Joidenkin mielestä uusi termi on liian laaja käsittäen itse asiassa koko modernin yhteiskunnan historian ja hukuttaen näin pääasian suureen vaikeasti hahmotettavaan massaan. Tois-

SISÄLLYS

Pääkirjoitus	3
Helsingin Eteläsatama teollisena kulttuuri-perintönä: Kaupunkisuojelun tavoitteet ja todellisuus Anja Kervanto Nevanlinna	5
Olutta ja arkkitehtuuria: Panimoteollisuus haki esikuvansa Saksasta Reetta Amper	13
Koffin Kiltakellari: Käyttötarkoituksen muutos arkkitehdin näkökulmasta Päivi Väisänen	22
Lapuan Vanha Paukku: Teollisuusympäristön identiteetin muutos Helena Teräväinen	27
Teollisuuskatu muuttui umpikujaksi: Koettu ja eletty tila – karheuden ja kerroksisuuden rikkaus Liisa Nummelin	34
Seminaarit ja matkat	
Itämeren alueen teollisuusperintöä oppimassa (Terhi Torkki)	40
Arvostelut	
Konepajat ja teollisuusperintötutkimus Ruotsissa (Tuija Mikkonen)	45
Katsaus Latvian teollisuusperintöön (Tuija Mikkonen)	53
Uutiset	54
Abstracts	56

ten mielestä termi osoittaa oivallisesti käsiteltävän ilmiön laaja-alaisuutta. Tuo uusi kaikenkattava käsite, teollisuusyhteiskunnan kulttuuriperintö, kuvastaa sitä, että teollinen toiminta on runsaan sadan vuoden aikana punoutunut niin kiinteästi koko yhteiskuntaelämään, että sen vaikutukset heijastuvat kaikkeen sekä yksilö- että yhteisötasolla.

Suomessa vastaavaa käsitettä ei ole toistaiseksi käytetty, vaan meillä puhutaan yleisesti *teollisuusperinnöstä* – jossain määrin myös *teollisuusperinteestä*. Nämä kaksi suomenkielen sanaa ovat tosin kirjainasultaan samankaltaisia, mutta sisällöltään sängen erilaisia. Perintö viittaa johonkin periytyvään, sukupolvelta toiselle siirtyvään arvoon (vrt. ruotsin kielen *arv* ja suomen kielen *kulttuuriperintö*). Perinne sen sijaan tarkoittaa perittyä tapaa tai tietoa, traditiota, mikä tässä yhteydessä on osittain harhaanjohtava käsite. Terminologian käytössä tulisikin pyrkiä täsmällisempään ilmaisuun.

Tässä numerossa paneudutaan teollisuusperintöön rakennetun ympäristön välityksellä. Konkreettiset esimerkit kertovat teollisuusperintötyön käytännön ongelmista. Anja Kervanto Nevanlinna avaa eteemme Helsingin ydinkeskustan teollista historiaa. Reetta Amper selvittää suomalaisen panimoarkkitehtuurin ulkomaisia vaikutteita. Päivi Väisänen nostaa esille teollisuusrakennusten uudiskäytön suunnittelun ongelmia, kun taas Helena Teräväinen pohtii uudiskäyttötilanteen aiheuttamia muutoksia kaupungin ja alueen identiteettiin. Liisa Nummelin etsii avaimia ongelmatilanteisiin, joissa toimivan teollisuusyrityksen toimintaedellytykset törmäävät kulttuuriperinnön suojelutavoitteisiin. Useat artikkelit perustuvat ajankohdaisiin tutkimuksiin, joita on tehty ja on tekeillä ilahduttavan runsaasti.

Tuija Mikkonen

FM Tuija Mikkonen on toiminut Tekniikan Waiheiden numeron 1/03 vastaavana toimittajana.

Tekniikan Waiheita on Tekniikan Historian Seura ry:n kustantama aikakauslehti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaushinta on 27 €/vuosi. Irtonumerohinta 7 €. Tilaukset ja osoitteenmuutokset voi tehdä sähköpostitse (ks. toimituksen osoitteet) tai seuran [www-sivujen kautta www.ths.fi](http://www.sivujen kautta www.ths.fi).

Tekniikan Historian Seura ry:n jäsenille lehti lähetetään jäsenetuna. Kestotilaus jatkuu ilman eri uudistusta tilauksen peruutukseen asti. Tilauksen voi peruuttaa ilmoittamalla asiasta toimitukselle. Toimitus myy lehden vanhoja numeroita irtokappaleina, mikäli niitä on jäljellä.

Ilmoitusmateriaali: T.Huone/Tekniikan Waiheita, Urheilukatu 16 C piha, 00250 Helsinki.

Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoituksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättö numeroon 2/2003 viimeistään 20. huhtikuuta.

Lehti ottaa arvosteltavaksi alalta kirjoitettuja julkaisuja, painotuotteita ja näyttelykäsikirjoituksia.

Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäyteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen päätoimittajan kanssa.

Artikkelien sisällöstä ja niissä esiintyvistä mielipiteistä ja kuvien julkaisuoikeudesta vastaa kirjoittaja. Yksityiskohdalliset kirjoitus- ja toimitusohjeet löytyvät Tekniikan Historian Seuran kotisivuilta www.ths.fi/kirjoitteet.htm.